

Historieklubbens exkursion till Östra Nyland 13.6.2025

Inför höstens stundande exkursion till Polen, fick vi som "aperitif" uppleva en mini-exkursion till två slott i Östra Nyland.

De som inte kom med egen bil sammanstrålade vid Kiasma, muséet för nutidskonst. I den abonnerade bussen bänkade sig Folke Wallenius på turistguidens plats. Medan vi åkte genom staden berättade han först om Tölö, där han vuxit upp, men "stadin kund" som han är, fortsatte sedan att berätta längs bussresan. Väl ute på landet fick vi höra vad som komma skulle. Folke är värd ett stort tack för den informativa och underhållande guidningen.

Väl framme på Askolins domäner tog VD Jan-Anders Winqvist vid.

Vi fick höra om ägarläktens samt ägornas historia. Johannes Askolin föddes 1843 i ett relativt fattigt hem. Genom målmedvetenhet, skicklighet och kanske också tur, skapade han en förmögenhet utan like i Finland.

Den viktigaste näringen var skogsbruk och sågar, men även jordbruk och boskapsskötsel var betydande, med eget bageri och mejeri. Han inledde även rederiverksamhet, först med segel- och senare med ångfartyg. De egna mejerierna och kvarnarna rullade på med elektricitet från egna kraftverk. Med medel från den konstant expanderande verksamheten investerade han i skog i södra och mellersta Finland. I dag äger gården 10.000 ha skog och 520 ha odlingsjord.

Från att ha varit en stor arbetsgivare har företaget nu endast nio anställda. Mer omfattande underhåll av gården görs av utomstående entreprenörer. I dag ägs gården av ättlingen Maini Askolin.

Vi vandrade runt det storslagna slottet och över den välvårdade parken. Vi besökte mausoleet.

På gården vinnlägger man sig om att vårda en artrik trädpark. Bland annat pekade man ut en av Nordens högsta björkar -en över 30 m hög glasbjörk- som dock inte såg speciellt imponerande ut.

Så var det tid att stiga på bussen igen. Vi stannade på Neste Ankkurituuli och fick oss en välkommen kopp kaffe och lite tilltugg. Och så bar det av mot Stor-Sarvlaks gård.

Gården har besittits av tre släkter Creutz, von Morian och von Born. Gårdens historia går tillbaka till 1450. Barockslottet byggdes på 1600-talet. Idag har godset 1300 ha skog och 300 ha odlad jord.

Vi togs emot av gårdens nuvarande invånare Oliver och Kristina Michelsson.

Ernst och Alix von Born var barnlösa och de överlät genom testamente gården till Svenska Litteratursällskapet i Finland, med en klausul att slottet skall vara ett hem på livstid för en ättling till Viktor-Magnus von Born. Den nya invånaren utses av ett råd.

Vi vandrade omkring i slottet i alla tre etage, en rundvandring i historien med många tavlor på väggarna och anekdoter om bl.a. Mannerheim. Rundvandringen avslutades med att vi fick höra radiotalet av Ernst von Born, där han till Finlands folk meddelar att kriget är över.

Följande stopp gjordes på Degerby gille där vi fick den vid det här laget efterlängtnade sena lunchen. Salen var stämningsfull, maten var god och krögaren berättade om restaurangens historia. Byggnaden uppfördes år 1695. En eldsvåda var nära att förstöra byggnaden, vilken slukade grannhuset.

Det sista stoppet gjordes vid Pernå kyrka och gravgård med minnesmärken över släkterna Creutz och von Born.

Där var också Gustaf Maurots Armfelts grav samt familjegravar tillhörande bland annat en del av deltagarna på exkursionen.

Ett stort tack riktas till Folke Wallenius som tack vare sina kontakter kunde arrangera programmet.

Text: Göran Blomstedt